

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

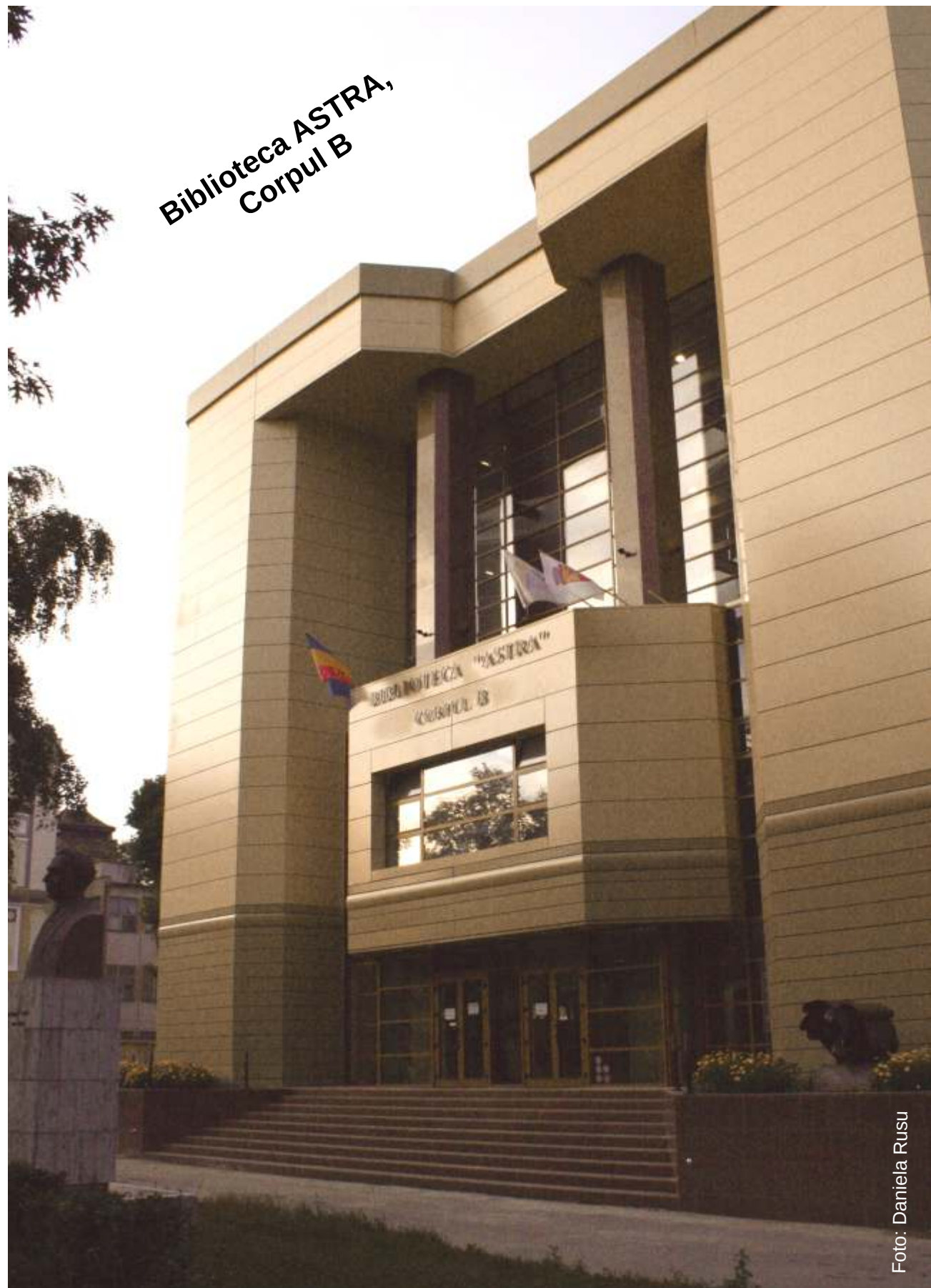
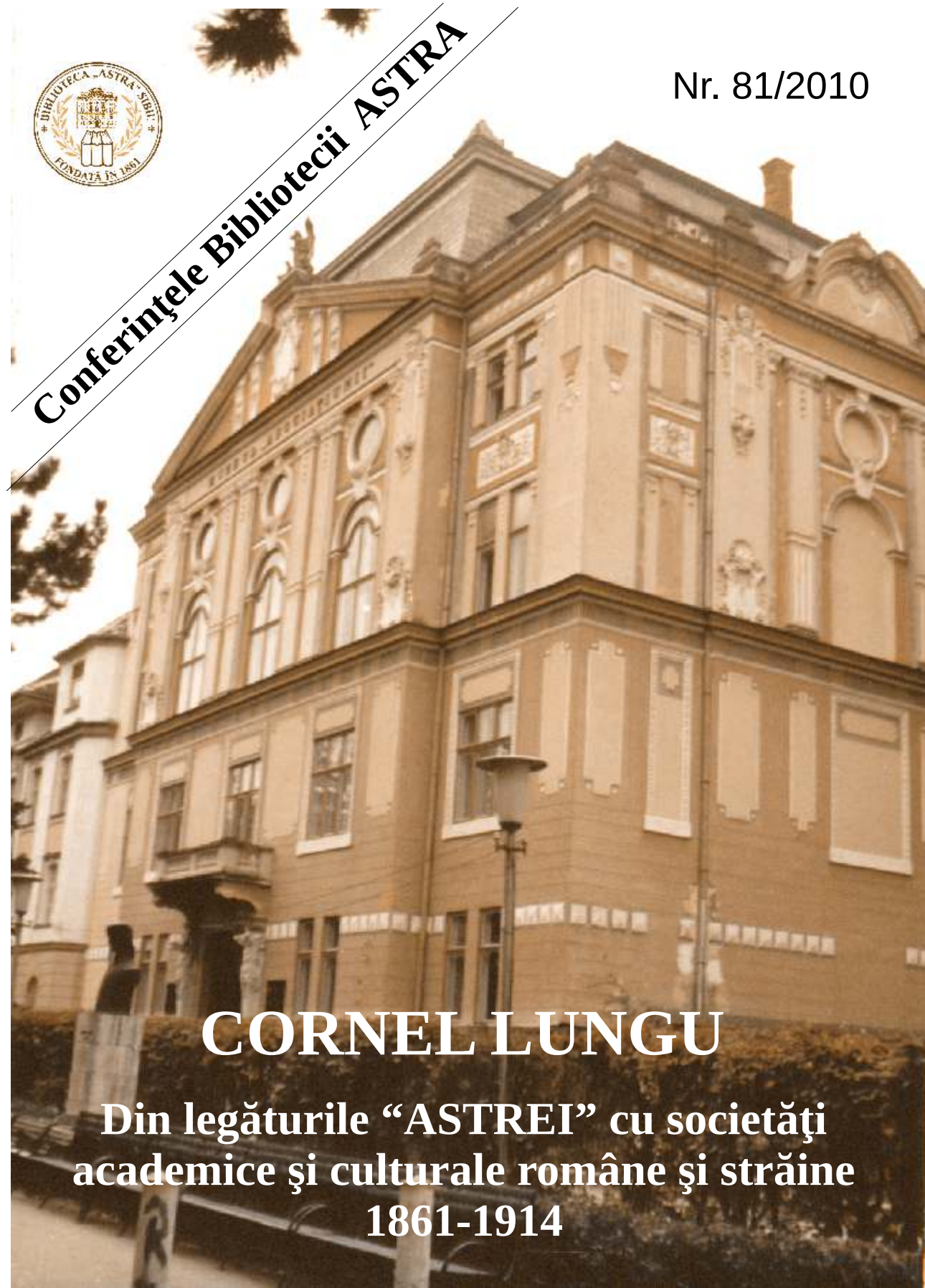

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 81/2010

CORNEL LUNGU

Din legăturile "ASTREI" cu societăți
academice și culturale române și străine
1861-1914

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:

CORNEL LUNGU: *Din legăturile "ASTREI" cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

CORNEL LUNGU
n. 1945

CURRICULUM VITAE

Cornel Lungu /n.1945, Sibiu/ profesor, bibliotecar, muzeograf. Absolvent al *Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filozofie* promoția 1968, a predat istoria modernă și contemporană universală la *Institutul de Învățământ Superior Sibiu/1973-1984/*. Bibliotecar la *Biblioteca ASTRA/1984-1987/* apoi muzeograf și director al *Muzeului de Istorie* din cadrul Muzeului *Național Brukenthal Sibiu/1984-2005/*, cadru didactic asociat al *Universității Dimitrie Cantemir București, Facultatea de Geografia Turismului Sibiu*.

Bun cunoscător al limbilor franceză și engleză face călătorii de studii și documentare și participă la conferințe și simpozioane naționale și internaționale: SUA/1973-1974/ bursier *Fullbright*; Cluj-Napoca/1978,1979/ *Colocviile de istorie româno-americană* urmate de *Colocviile de istorie româno-germană* în 1981 și de *Colocviile de istorie româno-maghiară* în 1982; Olanda/1980/ *Conferința Internațională de Studii americane*; Franța /1984/; SUA/1990/; Spania/1991/ *Ciudades Saludables*; Franța/1995/, pentru a aminti doar câteva dintre ele.

Susține peste 120 de comunicări științifice și publică peste 60 de articole și studii de specialitate în: *Buletinul științific al Facultății de Filologie-Istorie Sibiu*,

Transilvania, Contemporanul, Historia, Tribuna Sibiului și revista slovacă *Dilema*.

Colaborează cu Televiziunea Română la realizarea filmelor *Cetăți transilvane, Cimitire de eroi* și *Compania negustorilor greci din Sibiu*.

Anul 1998 îi aduce *Medalia comemorativă Gen.M.R. Stefanik* a Președinției Republicii Slovace urmată în anul 2003 de *Medalia de argint pentru merite deosebite în dezvoltarea relațiilor româno-slovace* a Ministerului de Externe al Republicii Slovace și nu în ultimul rând, *Ordinul meritul Cultural în rang de ofițer* acordat de Președenția României în 2004.

Începând cu anul 2002 publică cărți despre istoria și cultura orașului Sibiu.

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă .....</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești .....</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș .....</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate .....</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului .....</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 – .....</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>> .....</i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere .....</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu .....</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii .....</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica .....</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel .....</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă .....</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna .....</i>	15
George Banu	<i>Actorul european .....</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor .....</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers .....</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii .....</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei .....</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru .....</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu .....</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică .....</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse .....</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării .....</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul....</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate .....</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață .....</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința .....</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni .....</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria .....</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați” .....</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții” .....</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicăm persoanele noastre (...)» .....</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri .....</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici” .....</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale” .....</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu popor care nu cultiva artile și industri’a, nu are dreptu a se numără între poporale civilisate” .....</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor .....</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională” .....</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu .....</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va fericii pe poporul român .....</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române .....</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă .....</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare .....</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 .....</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român .....</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor .....</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective) .....</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI .....</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului .....</i>	53

Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale .....</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj .....</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu .....</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române .....</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat .....</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea .....</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea .....</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China .....</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI .....</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu .....</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu – .....</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie .....</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică .....</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918 .....</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849 .....</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei .....</i>	69

Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga .....</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica .....</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu .....</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran .....</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul .....</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru .....</i>	75
Diana Câmpian	<i>Constantin Noica – restituri .....</i>	76
Diana Câmpian	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată .....</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română .....</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc .....</i>	79
Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române .....</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914 .....</i>	81

CORNEL LUNGU

**DIN LEGĂTURILE „ASTREI” CU SOCIETĂȚI ACADEMICE
ȘI CULTURALE ROMÂNE ȘI STRĂINE
1861-1914**

În istoricul evoluției societăților culturale, legăturile statornicite între acestea au contribuit la netezirea terenului comun de luptă pentru realizarea idealului politic și național românesc.

În ciuda unor împrejurări vitrege de opresiune socială și națională, prin luptă și eforturi unite, prin legături și contacte permanente, românii din monarhie au reușit să-și creeze instituții culturale proprii.ⁱ Mișcarea culturală românească din monarhia habsburgică face parte din mișcarea general europeană, proprie tuturor popoarelor care s-au ridicat la o viață națională independentă în decursul secolului al XIX-lea.

Asemănător lupta pentru dezvoltarea culturii naționale, s-a manifestat și la celelalte popoare din cuprinsul monarhiei: slovaci, sârbi, sloveni, cehi, croați, ruteni. Se tindea spre o cultură națională distinctă, proprie. Cunoscute sub numele generic de matice, asociațiile culturale slave, aveau ca scop cultivarea limbii și conștiinței naționale. În opinia unor cercetători avizațiⁱⁱ Matica slovenă a desfășurat cele mai numeroase activități pentru strângerea legăturilor cu celelalte asociații din lumea slavă: a publicat traduceri din alți

8..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

autori slavi, și-a vândut publicațiile în celelalte centre slave, a trimis delegați sau observatori la festivitățile slave din imperiu. Legăturile sale s-au extins și asupra unor instituții științifice ca: Universitatea din Varșovia, Societatea literară bulgară, societăți și asociații științifice din imperiul rus, și altele.

Atât erau de asemănătoare maticile în conținut și activități, încât este posibil să se vorbească despre o mișcare a maticelor care începe cu apariția celei sârbești în 1826 și continuă cu celelalte.

Tradiția de luptă politică a tuturor popoarelor din monarhie s-a dezvoltat treptat în epoca dualismului austro-ungar, pe măsura creșterii aspirării naționale devenind un fenomen larg de masă. Având la bază aceeași ideologie și urmărind aceleași scopuri național politice: desființarea monarhiei și realizarea unității politice, asociațiile cultural – naționale ale românilor, sârbilor, cehilor, slovacilor, croaților, au constituit o forță uriașă care a contribuit la subminarea edificiului statului dualist.

Dintre asociațiile culturale românești s-a impus prin programul cuprinzător, prin temeinica organizare, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, ASTRA care a concentrat în rândurile sale cele mai de seamă forțe intelectuale ale epocii. În privința rolului său de încheiere a contactelor ea poate fi comparată cu Matica slovenă. De la început Asociațiunea a urmărit realizarea unei strânse colaborări și solidarități naționale cu exponenții culturii românești de pretutindeni.

Formele de contacte și colaborare au fost variate pornind de la legăturile oficiale între instituții și continuând cu cele personale dintre membrii acestora și prin schimburile de publicații. Fondurile arhivistice ale ASTREI din Sibiu , documentează legăturile între Asociațiune și asociațiile culturale din Arad, Maramureș și Bucovina. Ele au fost destul de sporadice neînsemnând un loc aparte în cadrul contactelor Asociațiunii.

În mod firesc având în general preocupări asemănătoare contactele și schimburile dintre ele ar fi trebuit să existe în mod permanent. Una din explicații poate fi oferită de faptul că fiecare și-a concentrat activitatea pe o anumită zonă a teritoriului. Cei din Arad, Maramureș și Bucovina și-au orientat cu precădere acțiunile îndeosebi asupra problemelor specifice dezvoltării învățământului. Punctele de legătură s-au realizat în schimb în problemele majore care frământau societatea românească din imperiu-emanciparea prin intermediul culturii. Una din formele de colaborare a ASTREI cu Asociația arădeană a fost trimiterea reciprocă a delegațiilor la adunările generale. Astfel, în anul 1900, la Adunarea generală a ASTREI de la Băile Herculane, arădenii, au delegat pe medicul G. Vuia și pe învățătorul I. Vuia. În 1907, au fost trimiși la Bistrița Ștefan Cicio Pop și Cornel Iancu. La Adunarea generală din Sibiu (1910), arădenii au fost reprezentați tot prin Ștefan Cicio Pop. La rândul ei, în anul 1905, ASTRA a trimis la Arad pe avocatul Emanuil Ungureanu.

Apariția revistei *Transilvania* a fost primită cu căldură pe plaiurile arădene, fiind abonată de Asociația locală, atunci dar și în anii următori. Comitetul Asociațiunii va trimite și alte publicații oficiale ale acesteia. O colaborare strânsă s-a realizat între ASTRA și Asociația arădeană cu ocazia expoziției organizate la Sibiu, în 1881, menită să evidențieze „capacitatea și progresul românilor”ⁱⁱⁱ. Enunțate legăturile Asociațiunii au cuprins schimburile sau donațiile de cărți și periodice, acordarea de stipendii și burse, prezența membrilor acesteia în cadrul Academiei Române sau în cadrul altor instituții de cultură. Lor li se adaugă solicitările venite din partea a numeroase instituții școlare, asociații locale sau studențești pentru trimiterea sau schimbul de publicații.

10..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Constituirea unei biblioteci în cadrul Asociațiunii a fost una din preocupările permanente ale membrilor ASTREI, pe considerentul că ea reprezintă un puternic factor de înmagazinare sau răspândire a cărții. Inițial acțiunea s-a concentrat spre organizarea unei biblioteci centrale menită să asigure legături cu instituțiile similare.

Statutele Asociațiunii^{iv}, prevedeau între persoanele oficiale funcția de bibliotecar care avea obligația „de a înregistra operele și obiectele științifice procurate de către aceasta”. Primele lucrări sau publicații provin din donațiile oamenilor de cultură, Timotei Cipariu, dr. Nicolae Stoia, Ioan Pinciu și mulți alții.^v Adunarea generală de la Brașov din anul 1862, luând în discuție necesitatea organizării permanente a colectării de publicații pentru bibliotecă, hotărăște acordarea anual a unui fond de 100 de florini, destinat procurării de cărți. Acum este numită o comisie compusă din Timotei Cipariu, Gheorghe Barițiu, G. Munteanu și I. Antonelli pentru a se consulta și a selecționa „*cărți românești mai de mare preț și de neapărată necesitate ce ar fi să se achiziționeze pentru bibliotecă*”.^{vi} În calitatea sa de vicepreședinte al Asociațiunii, Timotei Cipariu, intervine la autoritățile centrale ale Imperiului pentru a obține deplina libertate la importul de cărți românești.^{vii} Răspunsul organelor oficiale nu a fost afirmativ. Cele mai numeroase cărți pe care le primește Asociațiunea pe această cale provin de la Academia de Științe din Viena și cea din Budapesta.^{viii}

Principala formă de sporire a fondurilor bibliotecii au rămas donațiile și schimburile de publicații. Ideea unui fond de cărți românești îl preocupa pe Timotei Cipariu, în cel mai înalt grad el insistând încă în 1862, pentru alcătuirea unei biblioteci mai specioase care să cuprindă cărți românești și manuscrise. Ca exemplu Cipariu oferă Asociațiunii toate operele scrise de el și îndeamna pe alții să facă acest pas.^{ix} Doar în zece ani de la 1872 prin donații

generoase, biblioteca înregistrează 935 de lucrări, în 1624 de volume. Datorită interesului manifestat de intelectualitatea epocii în anii 1878-1879 vor intra în patrimoniul bibliotecii o serie de lucrări din operele lui Vasile Alecsandri, D. Bolintineanu, C. Negruzzi, T. Maiorescu și alții, cărțile în limba română devenind predominante. Primul catalog al bibliotecii datorat lui Nicolae Petra Petrescu^x, conturează imaginea unei biblioteci dotate cu local propriu utilă publicului. Începând din anul 1889, au fost incorporate bibliotecii Asociațiunii mai multe colecții private ce aparțineau oamenilor de cultură transilvani G. Barițiu, I. Hodoș, S. Mangiuca, I. Moga^{xi}.

Valoarea bibliotecii era mult sporită prin impresionanta colecție de ziare și reviste românești și străine.

Revista Transilvania, va semna în paginile sale căile de formare și întregire ale fondurilor bibliotecii centrale datorate schimburilor dintre ea și diferitele instituții și societăți literar-științifice, atât din cadrul imperiului austro-ungar și din afara granițelor: Academia Română din București, Academiile de Științe din Viena și Budapesta, Ministerul de Culte și Instrucțiune din București, Societatea „*Verein fur Siebenburgische Landeskunde*” din Sibiu, Bibliotecile Naționale din Florența și Roma, Bibliotecile Universitare din Iași și Cernăuți, Societatea italiană de geografie și chiar Institutul geografic din Buenos Aires^{xii}. Prima instituție științifică care își aduce contribuția la îmbogățirea fondurilor bibliotecii este Academia de Științe din Viena, care din primii ani de existență ai bibliotecii centrale și până la primul război mondial, donează sau schimbă publicațiile sale. Dintre ele menționăm lucrările secțiunilor de filosofie, istorie, matematici, științe naturale, drept^{xiii}. Cea dintâi informație concludentă asupra legăturilor prin intermediul schimbului o avem din Raportul bibliotecarului N. Cristea despre starea bibliotecii. El cuprinde următoarele rubrici: achiziții, trimise în schimb

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

sau donate în instituții, dăruite de autor sau persoane particulare^{xiv}. Tot el publică lista celor 50 de lucrări donate de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii din București^{xv}.

Prin intermediul membrilor ASTREI prezenți la ședințele Societății Academice Române se va înfirișa schimbul de lucrări și publicații cu aceasta. Se cuvine subliniat efortul permanent depus de G. Barițiu, care adesea expedia pe cheltuiala proprie asemenea lucrări^{xvi}. La rândul său Comitetul Asociațiunii va hotărî trimiterea revistei *Transilvania*, pentru colecțiile Academiei^{xvii}.

Din anul 1879 se consolidează schimbul de publicații cu Academia maghiară de științe, datorită interesului manifestat de Jakab Elek^{xviii}. Bibliotecii naționale din Florența i se trimite revista *Transilvania* și lucrarea lui I. Pușcariu „*Date istorice privitoare la familiile nobile române*”^{xix}. Se primesc în schimb publicații și lucrări despre istoria Italiei, filosofie, istoria bisericii catolice. Tot din Italia sunt primite publicațiile Bibliotecii naționale din Roma și ale Institutului de geografie^{xx}. Publicațiile franceze din această perioadă se datorează donației de 94 de volume din diferite domenii ale culturii oferite de Comitetul literar francez din Paris, constituit din interesul propagării literaturii franceze^{xxi}. Asociațiunea exprimă mulțumiri deosebite cu acel prilej istoricului și omului politic Emile Picot, remarcabil susținător al cauzei românești întărindu-se astfel „legăturile cu o națiune amică culturii române”^{xxii}.

În anii 1884-1885 Biblioteca Asociațiunii va întreține corespondență cu Universitatea Regală din Cristiania, Norvegia care își trimite Prospectul de publicații solicitând la rândul său în schimb producțiile literare imprimate sub auspiciile Asociațiunii^{xxiii}. Un nou impuls pentru schimbul de publicații era prilejuit prin trimiterea catalogului bibliotecii publicat de Nicolae Togan^{xxiv}. Publicarea și răspândirea catalogului printre intelectualii români și expedierea sa unui număr mare de societăți literare și academii străine, a amplificat

interesul acestora pentru biblioteca Asociațiunii, ajungându-se în acea perioadă la un schimb intens de publicații^{xxv}.

În afară de schimbul de publicații Biblioteca Asociațiunii a fost solicitată să ofere din publicațiile sale proprii, dacă era posibil donații. Solicitățile erau adresate din partea reuniunilor de învățători sau femei, a celor școlare, a bibliotecilor locale și asociațiilor studențești. Un loc deosebit l-a constituit preferința pentru revista Transilvania, sau publicațiile apărute în colecția Biblioteca populară, calendarele și almanahurile^{xxvi}. Demersul era bogat în semnificații asociațiile locale propuneau programul de cultivare a virtuților limbii și literaturii naționale. S-au trimis cu o oarecare permanență publicațiile la societățile academice studențești „România Jună” din Viena și „Petru Maior” din Budapesta, Reuniunii docenților greco-catolici din ținutul Hațegului, Reuniunii învățătorilor români din Chioar, Reuniunii sodalilor români din Cluj și Brașov și la mulți alții^{xxvii}.

Din anul 1868 odată cu constituirea despărțămintelor, rolul ASTREI se manifestă activ prin înființarea de biblioteci populare la orașe și comune. Prima bibliotecă de acest gen este cea din Făgăraș, apoi la Turda, Bistrița, Hațeg, Brad^{xxviii}. Îndeosebi cele sătești vor juca un adevărat rol de răspândire a cărții românești. În cea mai mare măsură cărțile și publicațiile ASTREI au fost răspândite gratuit. În același timp pentru biblioteca sa centrală Asociațiunea continua să achiziționeze orice carte valoroasă. Bibliotecile despărțămintelor și cercurilor au fost înzestrate cu numeroase stocuri din publicațiile primite sau tipărite de ea însăși.^{xxix}

Cele mai profunde și pline de semnificații legături ale ASTREI s-au dezvoltat cu principalul for de cultură de peste munți: Academia Română. Întemeiată pe același concept de unitate culturală și solidaritate națională cum fusese constituită, cinci ani mai devreme Asociațiunea transilvană, Societatea

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

literară română din București viitoarea Academie, avea să devină organul suprem care polariza în jurul său cărturarii din toate provinciile locuite de români. La rândul său, Ștefan Golescu, reprezentantul guvernului Principatelor Unite Române la solemnitatea inaugurării Societății Academice atrăgea atenția că...” Nu poate fi dorință mai legitimă și mai iertată pentru membrii aceleiași națiuni, ori cum Dumnezeu ar fi despărțit-o politicește, decât de a-și cultiva limba națională, tezaur pre care nu este putere omenească să-l iee de la un popor.... În aceste inimi citim aceea dorință ca Societatea Literară să nu uite nici un minut că depozitul sacru primit de la străbuni, limba, trebuie să-l lăsăm posterității române...”^{xxx}. Dintre membrii transilvani au fost desemnați Timotei Cipariu, Gavril Munteanu, George Barițiu, Iosif Hodoș, Andrei Mocioni.^{xxxi} Cu prilejul primei adunări a membrilor Societății literare române, T. Cipariu va sublinia menirea culturală și național – politică a noii instituții^{xxxii}.

Spre Academia Română și-au îndreptat privirile și societățile de cultură din monarhie fiecare solicitând trimiterea de publicații sau cataloage. La rândul său în anul 1872 Academia lua hotărârea să trimită gratuit primul volum din proiectul de dicționar, iar în anii următori va expedia toate publicațiile sale școlilor, asociațiilor culturale și societăților românești din monarhie^{xxxiii}.

Contactul dintre ASTRA și Academia Română, va fi permanent datorită prezenței membrilor transilvani sau bănățeni la sesiunile academice anuale. În unele cazuri ca acela a lui T.Cipariu, activitatea științifică se va desfășura în cea mai mare măsură în cadrul Academiei. Membrii ASTREI au contribuit la organizarea temeinică a tinerei instituții încă de la începuturile activității sale. O contribuție deosebită a avut George Barițiu referitoare la problemele organizatorice. El a propus ca Academia Română să nu se limiteze

numai la studierea problemelor de limbă și literatură, ci să abordeze cu același interes probleme generale ale științei, culturii și istoriei naționale.

Tot G. Barițiu propunea ca discuțiile purtate în cadrul înaltului for academic să se publice în Anale pentru a fi cunoscute de un public cât mai larg^{xxxiv}. Pentru a preîntâmpina imixtiunea Coroanei și a partidelor politice el sugera ca atât societatea cât și membrii și lucrările sale să se proclame *„că vor fi și vor rămâne scutite în orice sistemă guvernamentală, în orice împrejurări, de orice înrăurință mai înaltă și de toate valurile politice efemere atât în totalitatea sa cât și a fiecăruia dintre membrii săi”*^{xxxv}. Participarea membrilor Asociațiunii transilvane la viața academică românească a constituit un capitol bogat și plin de semnificații. Alături de activitatea științifică propriu zisă, studierea seriei Dezbateri a Analelor dezvăluie activitatea organizatorică la care și-au adus contribuția G. Barițiu, G. Munteanu, T. Cipariu, I. Hodoș^{xxxvi}. În calitate sa de președinte al Secției istorice, G. Barițiu a fost preocupat neconținut de ridicarea prestigiului lucrărilor Academiei, inițiind acțiuni de o valoare deosebită. El a fost secondat până în 1881 de I. Hodoș, care în calitate de vicepreședinte a lărgit sfera preocupărilor, prin introducerea studiului literaturii istorice și juridice^{xxxvii}. Este de amintit aici personalitatea dominantă a lui Timotei Cipariu în viața Academiei. Eruditul filolog și-a impus punctul de vedere în problemele de ortografie care aveau să dezbine societatea academică între etimologiști și fonetiști. Sub directă sa îndrumare este publicat Dicționarul limbii române, a lui A. T. Laurian și I. C. Massim, la volumul al II-lea contribuind și G. Barițiu și I. Hodoș. În același timp, secțiunile Academiei Române au preluat preocupările științifice ale membrilor ASTREI. În timp ce adunările generale, găzduiau anual dizertații pe diferite teme ale membrilor se constată contribuția acelorași persoane la munca științifică a Academiei. Prezența neîntreruptă an după an, timp de un sfert de secol a lui G.

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Barițiu la sesiunile academice a sudat și mai mult legăturile dintre cele două societăți. La rândul său Academia Română a manifestat interes pentru materialul documentar referitor la istoria poporului român păstrat în arhivele din Transilvania. Ioan Pușcariu va răspunde acestei preocupări dăruind în anul 1882 înaltului for academic spre publicare trei volume care cuprindeau copii după documente din arhivele sibiene și transilvane^{xxxviii}.

Membrii marcantă ai Academiei române, au fost prezenți la diferite manifestări cu caracter cultural-național al Asociațiunii. Semnificativ în acest sens este anul 1881, când ASTRA a organizat cea de-a doua expoziție a sa^{xxxix}. Apelul adresat spre conlucrare tuturor comunităților românești preciza scopul expoziției „*să ne prezentăm nouă înșine așa precum suntem astăzi, pentru ca să știm de unde trebuie să continuăm în ziua de mâine*”^{xl}.

Din toate colțurile Transilvaniei s-au trimis mii de obiecte ceea ce făcea posibilă organizarea unei strălucite expoziții agricole și industrie de casă. Expoziția va atrage numeroși participanți nu numai din Transilvania și Regatul României, ci și de peste hotare. O manifestare deosebită prin aspectul ei național o primește expoziția prin participarea cu obiecte a Școlii de fete din Azilul „*Elena Doamna*” din București, prin care se asigura componența sa evident națională. Era prima manifestare comună sub semnul aceleiași civilizații și culturi de pe întreg pământul românesc^{xli}. În fond prezența academicienilor români la Sibiu s-a datorat unui întreg eveniment: expoziția națională, adunarea generală a Asociațiunii și dezvelirea monumentului funerar a lui Alexandru Papiu Ilarian. Datorită inițiativei și contribuției financiare a Academiei, bustul istoricului și omului politic transilvan sublinia legăturile statornicite între cele două instituții de cultură. Piesa reprezentativă din marmură așezată pe mormântul lui A. Papiu Ilarian poate fi admirată și astăzi „*în micul cimitir glorios*”, care înconjoară, Biserica ortodoxă (greco-

catolică până la 1848) din Sibiu strada Reconstrucției. Delegația condusă de George Sion, a fost impresionată de numărul masiv al participanților sosiți din toate colțurile țării^{xlii}.

O nouă delegație de membri ai Academiei, V. A. Urechia, Petre Poni, Grigore Ștefănescu, Grigore Tocilescu va trece din nou Carpații în luna mai 1892, pentru a participa la jubileul de 80 de ani de viață a lui G. Barițiu. Mentorului ziaristicii românești cum a fost denumit G. Barițiu i-a fost prezentat un pergament omagial semnat de toți membrii Academiei Române în frunte cu președintele acesteia Ioan Ghica. Prezența la Sibiu a delegației scotea în evidență admirația și solidaritatea cu lupta desfășurată timp de aproape șase decenii pentru apărarea limbii române și pentru susținerea principiului unității naționale^{xliii}.

Prezentă în viața culturală a Transilvaniei, Academia Română a fost activă și în viața ei politică. În anul 1894 cu prilejul procesului Memorandului, înaltul for a adresat un apel către toate corpurile învățate din lume - academii, institute, asociații culturale- privitor la persecuțiunile românilor din Transilvania și Ungaria. Apelul a avut un larg ecou pe plan european. Aceleași sentimente de solidaritate națională le-au manifestat cu diferite prilejuri și românii transilvani. În august 1871, protopopul Mihai Crișan din Reghin dăruia Societății Academice, 160 de monede romane care vor constitui bazele colecției numismatice ale instituției. George Barițiu a donat Academiei numeroase exemplare de cărți vechi românești, colecțiile de publicații editate și corespondența sa purtată cu personalitățile politice și culturale ale epocii^{xliv}. Datorită demersurilor inițiate de Ilarion Pușcariu și Ioan Bianu au ajuns în posesia Academiei manuscrisele și documentele lui Gheorghe Lazăr și Simion Bărnuțiu.

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Membrii Academiei Române au contribuit la elaborarea celei mai durabile opere științifice a ASTREI: *Enciclopedia română*. Monumentala lucrare, unică în epocă va asigura răspândirea cunoștințelor științifice de un înalt nivel pe cuprinsul ținuturilor locuite de români^{xlv}. Dintre colaboratorii celor trei volume ale Enciclopediei se cuvin menționați academicienii A.D.Xenopol, D. Onciul, V.Babeș, O.Densușianu, T. Maiorescu, dr.I.Felix și alții^{xlvi}. Asociațiunea a reprezentat principala punte de legătură între Academia Română și comunitățile românești din Transilvania.

S-a colaborat la activitatea Societății Transilvania din București ai căror președinți au fost și membri de onoare ai ASTREI. Ideea unei astfel de societăți s-a născut din necesitatea formării unor generații de intelectuali transilvani cu mijloace materiale modeste sau lipsiți de ele. Promotorii societății au fost Alex. Papiu Ilarian, A.T. Laurian, Aron Florian. Cu ocazia aniversării zilei de 3/15 mai 1848, s-a născut și s-au pus bazele la București în 1867 a societății ce va purta numele de Transilvania. Președinte a fost ales Alexandru Papiu Ilarian. În articolul 2 din statute era precizat scopul societății: strângerea legămintelor de frăție între junimea studioasă din toate părțile române, venind în ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei^{xlvii}. Se propunea să fie ajutați numai studenții de la academii și universități lipsiți de mijloace materiale.

De la întemeiere Societatea Transilvania va constitui puntea de legătură a acțiunilor culturale organizate de ea și ASTRA pe terenul luptei naționale. Comitetul Asociațiunii va examina în ședințele sale din mai și iunie 1868 programul societății. Societatea propunea susținerea tinerilor români studioși prin acordarea de burse. Iar conform art.40 din statute, în cazul desființării era desemnată ASTRA drept unica moștenitoare a fondurilor sale^{xlviii}. Comitetul Asociațiunii va saluta inițiativa subliniindu-i menirea: „cu

atât mai bine că și juna societate Transilvania născută din sentimentul de iubire și frăție lucrează în aceeași direcțiune. Fie ca ea cât mai curând să ajungă și să întreacă pe Asociațiunea soră prin succesele sale". După constituire Societatea Transilvania va trimite la Sibiu spre păstrare actele și statutele sale^{xlix}.

Statutele societății însoțite de un apel fierbinte semnat de către președintele ei Alexandru Papiu Ilarian, sunt trimise ziarelor și revistelor din toate provinciile locuite de români, pentru a fi publicate în coloanele lor, spre a le face cunoscute scopurile^l. Printre cei mai activi membrii ai societății găsim personalități de seamă ale vieții științifice și culturale din toate provinciile românești. Președinți de onoare au fost aleși, președinții de drept ai societăților și asociațiilor culturale din aceea epocă: Ion Eliade Rădulescu, Timotei Cipariu, Andrei Șaguna, Procopie Ivacoviciu, Gheorghe Hurmuzachi.

Cel mai puternic răsunet l-a avut societatea în rândurile tineretului din Transilvania, care întrunit la Cluj în august 1867 cu ocazia Adunării generale a Asociațiunii trimite o scrisoare de salut numind-o „*lumină a speranței de viitor mai dulce ce se ivește din adâncul trecutelor nopți*”^{li}. E un răspuns la afirmația președintelui Societății Transilvania, care recunoștea că „*voim să cucerim Transilvania dar nu cu tunul, ci cu armele științei, cu armele culturii*”^{lii}.

Din fondurile agonisite, societatea a trecut la crearea de burse și la reglementarea unui sistem pentru repartizarea lor. Tot acum este alcătuit Regulamentul de concurs la stipendiile societății ce conferea anual 3 burse în valoare de 150-200 de galbeni pentru studii la una din universitățile apusene. Dorința Comitetului era de a orienta tineretul să studieze la universități de prestigiu din Italia, Franța, Belgia^{liii}. Potrivit regulamentului la burse pot concura tineri din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș. Concurenții se vor adresa mai întâi la una din cele trei societăți literare de peste munți, ASTRA,

20..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Societatea arădeană și cea maramureșeană. Ele vor înainta Comitetului Societății Transilvania, actele celor pe care-i consideră demni de a fi trimiși la studii^{liv}. Cei aleși urmau să trimită regulat certificatul de studii. Urmând aceste principii, Societatea Transilvania și-a dezvoltat treptat activitatea reușind să mărească cu fiecare an fondurile de burse și ajutoare pentru studenții merituosi și lipsiți totodată de mijloace materiale care și-au desăvârșit studiile la universități renumite: Paris, Anvers, Bruxelles, Gand, Liege, Torino, Padova, Viena, Berlin, Leipzig, Munchen, Graz, Budapesta. În afară de bursele acordate pe toată perioada studiilor au fost sprijiniți prin burse anuale sau alte ajutoare numeroși tineri. Dintre ei un mare număr l-au reprezentat cei recomandați de Asociațiune. E cunoscut cazul tânărului George Bârsan din Becleanul Făgărașului care întrece alți 19 concurenți beneficiind de stipendiul „Alexandru Papiu Ilarian”. El termină eminent studiile Școlii superioare de comerț din Anvers, devenind profesor la Gimnaziul românesc din Brașov^{lv}.

Pentru perioada la care ne referim se cuvine menționată problema ridicată de Septimiu Albini, membru al Comitetului cu prilejul Adunării generale din luna mai 1900. Se discută situația burselor și poziția obținută de intelectualii transilvani formați din ajutoarele Societății Transilvania. S.Albini considera că în împrejurările date bursele universitare nu mai prezentau importanța de altădată întrucât în Transilvania existau acum fundații capabile să acorde astfel de stipendii. El atrăgea atenția totodată asupra faptului că tinerii intelectuali nu găsesc locuri de muncă îndeosebi în cadrul imperiului fiind siliți să treacă în România. Prin aceasta ei solicitau derogarea de la obligațiile art.4 din statute ca „după terminarea studiilor să continue a servi românismului în partea locului”^{lvi}. Adunarea generală nu va renunța la principiile sale hotărând totodată înființarea unei loterii de 2000 bilete pentru sprijinirea Casei naționale ce urma a fi construită la Sibiu^{lvii}.

După primii 10 ani de la întemeiere sfera preocupărilor societății pentru creșterea tineretului din provinciile monarhiei austro-ungare se extinde și la alte domenii decât cele cultural - științifice. Se constată că tinerii care doresc să-și desăvârșască cunoștințele în meserii, industrie sau comerț, conform cerințelor timpului nu pot fi ajutați. Așa s-a ajuns la modificarea statutelor (art.3). În condițiile date Societatea Transilvania a stabilit un plan de măsuri și a solicitat ASTREI, Reuniunii Sodalilor români din Cluj și Societății pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români din Brașov să pună la dispoziție câștigătorilor concursurilor stipendiile distribuite. Au fost decise 32 de ajutoare pentru meserii în următoarele specialități: dulgherie, fierărie, cojocărie, cismărie, pălărie, rotărie. Fiecărui elev îi era destinată o bursă de 50 de florini austrieci. ASTRA avea obligația să urmărească modul de comportare a elevilor și felul în care își însușesc meseria aleasă. Adesea Reuniunea sodalilor români din Cluj a trimis ASTREI numele stipendiaților recomandați de ea pe considerentul că aici erau concentrate majoritatea legăturilor cu Societatea Transilvania^{lviii}.

În ultimii ani ai secolului al XIX-lea, presiunile exercitate asupra Asociațiunii venite din partea autorităților austro-ungare s-au înmulțit și înăsprit. În 1898 D.Rațiu, însărcinat cu supravegherea învățământului meseriașilor în Transilvania făcea cunoscut că guvernul maghiar pune diferite piedici la distribuirea sumelor alocate^{lix}. În același timp Magistratul orașului Sibiu, din însărcinare superioară se adresează Comitetului ASTREI solicitând informații în privința stipendiilor: pe ce bază le acordă, de la care societate din străinătate le primește, etc. În răspunsul său Comitetul arată că el oferă stipendiile numai în baza unui concurs public și că în afară de Societatea Transilvania din București nu a primit nici o altă sumă ca stipendiu^{lx}.

22..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Correspondența cu Magistratul sibian continuă atrăgându-li-se atenția ca pe viitor să nu mai solicite stipendii decât de la autorități^{lxi}.

Numai în perioada 1883-1891, peste 100 de tineri doritori să învețe meserii recomandați de Asociațiune au primit ajutoare în valoare de peste 4750 florini din partea Societății Transilvania. Dintre foștii stipendiați s-a ridicat o puternică pleiadă de intelectuali. Dar puțini dintre ei si-au reamintit de instituția care a susținut pregătirea lor.^{lxii} Un exemplu elocvent a constituit atitudinea lui Andrei Bârseanu, care a restituit stipendiul primit odinioară, astfel născându-se prin intermediul presei ideea că foștii bursieri, care au ajuns la situația materială favorabilă să restituie Asociațiunii ajutorul bănesc^{lxiii}. Sprijinul material acordat de către Societatea Transilvania a reprezentat suportul prin care îndeosebi ASTRA a realizat puternice puncte de sprijin în diferite părți ale monarhiei. După cum observa unul din membrii Societății^{lxiv}, ea a format o trinitate împreună cu ASTRA și Academia Română.

Legături și contacte a întreținut Asociațiunea transilvană și cu Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor, constituită la București în 1891. Scopul acesteia era precizat în art.3 din statute „*de a întreține continuu vie pe baza culturii naționale, conștiința de solidaritate în întreg neamul românesc*”^{lxv}. Mijloace pentru atingerea scopului erau considerate: înființarea de săli de lectură și biblioteci, tipărirea de cărți în ediții populare, sprijinirea de publicații folositoare Ligii etc.

Liga va întreține legături permanente cu ASTRA prin vizite, ajutoare și colaborare în efortul de culturalizare al populației românești. Un sprijin deosebit îl acordă Asociațiunii la solicitarea acesteia în 1892, cu prilejul adunării generale anuale de la Blaj. Este trimisă suma de 1000 lei și invitate secțiunile Ligii să-și trimită reprezentanții la serbări^{lxvi}.

Legăturile ASTREI cu asociațiile culturale din Arad, Maramureș și Bucovina nu au reprezentat un contact susținut, permanent. Asociațiunea transilvană a avut cea mai largă sferă de acțiune, ea devenind treptat centrul de gravitație al întregii mișcări cultural naționale din monarhie. Cele trei asociații provinciale au fost prezente la majoritatea acțiunilor cu un astfel de caracter. Dar în același timp ele au fost în multe privințe influențate de programul și acțiunile ASTREI. Mai importante au fost legăturile stabilite cu Asociația națională arădeană pentru cultura și conversarea poporului român, ce a luat naștere la Arad la 1862. Numeroși dintre membrii săi erau în același timp membrii ai ASTREI: familia Mocioni, Vincențiu Babeș, Iosif Hodoș, Iustin Popfîu ș.a. Programul său prevedea ca scop principal: „*înaintarea literaturii române și a culturii sociale prin citire și conversare*”. De asemenea se propunea constituirea unei biblioteci care să cuprindă mai ales lucrări ce deservească cultura națională românească^{lxvii}. Îndată după constituire ea și-a creat un cabinet de lectură și o bibliotecă procurând cărți științifice și literare, ziare românești politice și literare mai importante. Din primii ani ai existenței sale Asociația arădeană a intrat în contact cu ASTRA și cu Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina, stabilind relații mai ales pe teren literar. În 1865 ea discută problema unificării ortografiei. Comisia alcătuită din Vincențiu Babeș și Iustin Popfîu a primit însărcinarea să stabilească mijloacele și căile unificării. În acest sens au fost solicitate celelalte asociații culturale să conlucreze la... ”*statuarea unei ortografii care ar fi mai corespunzătoare firei și geniului limbii române precum și necesității intereselor noastre naționale*”. Ortografia ce urma să fie stabilită și adoptată trebuia aplicată în școlile și publicațiile românești^{lxviii}.

Comitetul Asociațiunii se întrunește într-o ședință extraordinară hotărând ca problema să fie pusă în discuție în cadrul adunării generale de la

24..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Abrud^{lxxix}. Aceasta decide să nu se ia o hotărâre definitivă, ci dezbateră să fie prelungită, timp în care prin intermediul presei să se poată concura diferite opinii. Din 1867 problema unificării limbii a fost preluată de către Societatea Academică română.

Asociația arădeană își manifestă interesul și sollicitudinea colaborând cu ASTRA în 1869 la problema ridicată de Societatea studenților români din Viena, privitor la înființarea unei catedre de limba și literatura română, la Universitatea din Viena precum și recomandarea unei persoane care să întrunească calitățile și pregătirea corespunzătoare^{lxxx}. Sporadic, Asociațiunea arădeană va solicita publicații din partea Bibliotecii ASTRA^{lxxxi}.

Una din preocupările majore ale intelectualității românești în a doua jumătate a secolului XIX a constituit-o lupta pentru realizarea unui institut românesc de grad superior, a unei universități pentru populația din cadrul imperiului^{lxxxii}. La adunarea generală a ASTREI din august 1867 de la Cluj, Iacob Mureșianu ia inițiativa întemeierii unei astfel de instituții solicitând membrilor adunării să-și aducă contribuția. Tot acum o comisie este însărcinată să alcătuiască proiectul pentru înființarea și susținerea Academiei. În presa din Transilvania în aceeași perioadă este publicat „*Apelul către toți românii*” prin care se face chemarea către toți pentru strângerea de fonduri necesare realizării instituției.

Acțiunea cu rezonanță și cu conținutul politic cel mai adânc a fost apelul adresat de către Comitetul ASTREI la 11 mai 1871, Asociației naționale arădene și Societății pentru literatura și cultura română din Bucovina „...*nu încapă îndoială că cele trei Asociațiuni surori ale națiunii române din monarhia austro-ungară...sunt fructul conviețuirii generale a națiunii, ce numai ajutându-se la măsuri pe sine, va fi ajutată, sunt efectul credinței, că în*

unire e putere..”^{lxxiii}. Se sublinia faptul că cele trei asociații sunt chemate ca unindu-se să-și sprijine interesele în realizarea Academiei românești.

În ciuda înființării Universității de limba maghiară din Cluj în anul 1872, acțiunile pentru crearea unei universități românești se continuă în tot deceniul al VIII-lea cu mare succes la acest scop contribuind în fiecare an un public din ce în ce mai numeros. Anul 1883 găsește ASTRA în posesia sumei de 20500 florini adunați pentru înființarea universității și de aceea se hotărăște ca suma respectivă să treacă în fondul general al Asociațiunii.

În condițiile date numeroși transilvăneni au preferat să-și continue activitatea științifică și culturală în satele și orașele Transilvaniei îndeosebi în cadrul secțiunilor științifice ale ASTREI, iar cei mai merituoși au găsit condițiile favorabile de dezvoltare în cadrul universităților din București și Iași.

Studiul și-a propus să evalueze, să sublinieze direcțiile principale ale contactelor și legăturilor pe care le-a întreținut Asociațiunea transilvană în prima jumătate de secol a activității sale. Bogatul fond arhivistic face dovada concludentă a unor variate și multiple legături. Privită în ansamblu activitatea de strângere a legăturilor pe diferite căi permite o mai aprofundată cunoaștere a climatului cultural științific, dar mai ales al efortului uriaș desfășurat pentru întărirea legăturilor pe planul național politic. Absența unor indicații precise în fondurile arhivistice asupra prezenței cu numele a participanților altor asociații și societăți culturale la adunările anuale ale ASTREI, nu ne permite să afirmăm că în toate ocaziile se pot dovedi astfel de manifestări. Cu prilejul manifestărilor mai deosebite prezența acestora s-a făcut într-un tot simțită, prin existența unui număr – e adevărat restrâns – de persoane, care erau în același timp membrii a mai multor societăți. Prin intermediul lor și prin posibilitățile

multiple avute la dispoziție, aceste legături și contacte au constituit o punte trainică de consolidare a conștiinței naționale românești în epoca modernă.

NOTE

ⁱ Cf. Vasile Curticăpeanu, Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918, Editura Științifică, București, 1968, p.7;

ⁱⁱ Stanley B. Kimball, The Austro-Slav Revival: A Study of Ninetenth Century Literary Foundations, în Transaction of the American Philosophical Society, New Series, vol.63, part. 4, Philadelphia, 1973, p.70-73. Cea mai importantă activitate comună a tuturor a fost cultivarea reciprocității slave cu scopul de a rezista presiunilor germane sau maghiare;

ⁱⁱⁱ Cf. Eugen Glück, Contribuții cu privire la colaborarea Asociației Culturale Arădene cu ASTRA, în vol. ASTRA 1861-1950, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, 125 de ani de la înființare, sub redacția Dr. Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, p. 243-244;

^{iv} Cf. Actele privitoare la urzirea și înființarea Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura poporului român, Sibiu, 1862, art.17 din statute;

^v Transilvania, nr.4, jubiliar, 1911, p.476;

^{vi} Protocolul Adunării generale a doua a Asociațiunii Transilvane..., Brașov, 1862, Sibiu, 1863, p.60;

^{vii} Ibidem;

^{viii} Cf. V. Curticăpeanu, op.cit., p.110;

^{ix} În concepția sa, această bibliotecă personală urma să stea la baza alcătuirii unui dicționar românesc. Ideile preconizate de el, nu vor putea fi realizate în cadrul ASTREI. Ele vor fi preluate și dezvoltate de Societatea Academică Română;

^x Catalogul cărților aflătoare în biblioteca Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, până inclusiv la Adunarea generală de la Turda din 7-9 august 1880, compus de Nicolae Petra-Petrescu, bibliotecar al Asociațiunii, Sibiu, 1882, p.66;

^{xi} Transilvania, nr.4, 1911, p.476;

^{xii} L.Băncescu, Revista Transilvania, cronică a dezvoltării Bibliotecii ASTRA, în volumul Centenarul revistei Transilvania, Sibiu, 1969, p.39. Vezi și I. Domșa, Biblioteca centrală a Asociațiunii (ASTRA). Istoric – dezvoltare – perspective, Sibiu, 1945, p.40;

^{xiii} N.Petra –Petrescu, op.cit., sub voce Academie der Wissenschaften, Wien;

^{xiv} Transilvania, nr.7, 1868

^{xv} Idem, nr.10, 1868

^{xvi} Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond ASTRA, pachet 10, fila 206-207. G. Barițiu expediază de asemenea donațiile făcute bibliotecii de către B.P. Hașdeu;

^{xvii} Idem, pachet 60, fila 238-239. I. Bianu, bibliotecarul Academiei mulțumește Comitetului Asociațiunii pentru trimiterea revistei Transilvania din anii 1871-1874;

- ^{xviii} Idem, Registrul 62, fila 9. Este trimisă publicația „Ertekezesek” pe anii 1878-1879;
- ^{xix} Idem, Fila 84 și 193, 1882;
- ^{xx} Idem, pachet 59, fila 288-89. Comitetul semnalează trimiterea publicației „Buletino della Societa geografica italiana”;
- ^{xxi} Idem, registrul 59, fila 92, 1873;
- ^{xxii} Idem, pachet 20, fila 58-59, 1873. Ulterior Comitetul va hotărî să-i trimită revista Transilvania;
- ^{xxiii} Idem, pachet 56, fila 198;
- ^{xxiv} N.Togan, Catalogul bibliotecii Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, Sibiu, 1895, p.187;
- ^{xxv} Cf. Transilvania, nr.7, 1895, p.214;
- ^{xxvi} Cele mai numeroase publicații sunt trimise la solicitarea studențimii române din Viena, grupată în Societatea Academică România Jună. Cf. Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit., pachet 19, fila 10-11. este exprimată mulțumirea societății pentru cărțile donate bibliotecii sale cu prilejul expoziției de la Viena. Expoziția, care a întrunit producții literare și artistice din întreg imperiul, a cuprins și publicații românești prin prezența în standurile sale a Actelor privitoare la urzirea și înființarea Asociațiunii Transilvane pentru literatura română și cultura poporului român și a revistei Transilvania pentru perioada 1868-1875. Asupra istoricului și activității Societății academice studențești România Jună, vezi V. Curticăpeanu, op.cit., p.147-162 și V. Netea, Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea națională (1848-1849), Editura științifică, București, 1974, p.286-292;
- ^{xxvii} Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit., pachet 53, fila 39-40, pachet 81, fila 286, pachet 49, fila 73-74, pachet 73, fila 118-119;
- ^{xxviii} Cf. I. Mușlea, Contribuțiuni la cunoașterea bibliotecilor românești ale orașelor din Transilvania (până la Unire), Cluj, 1935, p.10-11;
- ^{xxix} Cf. C. Dragoman, Asociațiunea „ASTRA”, Activitatea editorială la Sibiu, Sibiu, 1973, p. VII-XV;
- ^{xxx} Cf. Alexandru Dobre, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română în vol. ASTRA, 1861-1950, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, 125 de ani de la înființare, sub redacția dr.Victor V. Grecu, Sibiu, 1987, p.54
- ^{xxxi} Analele Societății Academice Române, tom I, București, 1869, p.4-5;
- ^{xxxii} V. Maciu și V. Netea, Unitatea națională în preocuparea Academiei Române, în Studii, nr.6, 1966;
- ^{xxxiii} Cf. V. Curticăpeanu, op.cit., p.236;
- ^{xxxiv} V. Netea, G. Barițiu, Viața și activitatea sa, Editura Științifică, București, 1966, p.297;
- ^{xxxv} Ibidem
- ^{xxxvi} Analele Societății Academice Române, tom I-XI, seria Dezbateri, București, 1879. În 1878, ca membri ai Societății Academice, din cadrul ASTREI făceau parte: G. Barițiu, T. Cipariu, I. Hodoș (membrii plini), I. Pușcariu, N. Popea, Gr. Silași (membrii onorari), I.M. Moldovan, S.P. Barcianu, Z. Boiu, I. Popescu, V. Roman, P. Vasici, Ath. Marienescu (membrii corespondenți);
- ^{xxxvii} Anale, secțiunea Memorii și notițe, tom. II, sesiunea din 1868, p.173. Discursul lui I. Hodoș despre literatură și bellearte, analizează raportul dintre istorie și cultură, subliniind necesitatea unei educații și culturi fundamentale;
- ^{xxxviii} Cf. I. Pușcariu, Date istorice privitoare la familiile nobile române, tom. I, Sibiu, 1892, p.XV;

^{xxxix} V. Curticăpeanu, op.cit., p.119. Expoziția din 1881, capătă un pronunțat caracter politic, exprimat în manifestul intitulat „Apel către poporul românesc, în cauza expozițiunii naționale”;

^{xl} Transilvania, nr.5-6, 1881, p.49-51;

^{xli} V. Curticăpeanu, op.cit., p.120;

^{xlii} V. Maciu, V. Netea, op.cit., p.1106;

^{xliii} Ibidem, vezi și C. Diaconovich, George Barițiu 12/24 mai 1812-1892. Foi comemorative la serbarea din 12/24 mai 1892, Sibiu, 1892, p.43; Superbul bust pe mormântul lui Alexandru Papiu Ilarian, poate fi admirat și astăzi în „micul cimitir glorios” care înconjoară biserica ortodoxă (unită până la 1948) din strada Reconstrucției din Sibiu.

^{xliv} V. Maciu, V. Netea, op.cit., p.1108. Au apărut în editura Minerva sub coordonarea lui Ștefan Pascu și Iosif Pervain, corespondența ilustrului cărturar: George Barițiu și contemporanii săi;

^{xlv} Enciclopedia română, publicată sub redacțiunea dr. C. Diaconovich, vol. I, Sibiu, 1898, prefață, p.5;

^{xlvi} M. Avram, ASTRA, inițiativa primei enciclopedii românești, în vol. Centenarul revistei Transilvania, p.22;

^{xlvii} Actele societății „Transilvania” pentru ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei, cartea I-a, București, 1867, p.5-7. În discursul inaugural Alexandru Papiu Ilarian, sublinia „Scopul nostru este de a asigura și mai mult vitalitatea acestor români (transilvani n. ns. C. L.) nu numai ajutând cultura lor dar dând acestei culturi direcțiunea cea adevărat națională...”. Cf. I. Cliniciu, Din trecutul societății Transilvania, (1867-1939), București, 1939, p.24;

^{xlviii} Cf. Transilvania, nr.15, 1868, p.371;

^{xlix} I.Cliniciu, op.cit., p.22-23. Actele în fond ASTRA, pachet 260. Detalii la M. Stoia, Societatea Transilvania și ASTRA în Tribuna Sibiului, an II, nr.309, 15 februarie 1969;

^lV. Curticăpeanu, op.cit., p.197. Numărul membrilor ajunge în iulie 1868, la cifra de 1247, cei mai numeroși fiind din districtul Ilfov;

^{li} I.Cliniciu, op.cit., p.25;

^{lii} Actele Societății Transilvania, cartea I-a, p.8;

^{liii} I.Cliniciu, op.cit., p.28;

^{liv} Transilvania, nr.15, 1868, p.373;

^{lv} Actele Societății Transilvania, cartea VIII, 1880-1886, p.145;

^{lvi} Transilvania, nr.15, 1868, p.372;

^{lvii} Actele Societății ... 1895-1900, cartea XI, p.55;

^{lviii} Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit. pachet 45, fila 35-36;

^{lix} V. Curticăpeanu, op.cit., p.207;

^{lx} Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit. pachet 69, fila 14;

^{lxi} Ibidem,

^{lxii} Transilvania, nr.4, 1911, p.381-382;

^{lxiii} Ibidem

^{lxiv} I.Cliniciu, op.cit., p.7;

^{lxv} Statutele Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, București, 1892. Apud V. Curticăpeanu, op.cit., p.211;

^{lxvi} Ibidem

^{lxvii} Ibidem

---

^{lxviii} Ibidem. Vezi adresa trimisă în numele Asociației arădene de către Vicențiu Babeș, Comitetului ASTREI, solicitându-i concursul. Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit. pachet 29, fila 312;

^{lxix} Adunarea generală a Asociațiunii Transilvane .... ținută la Abrud, august 1865, Sibiu, 1865, Hotărârea nr. XXVII a adunării;

^{lxx} Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond cit., pachet 39, fila 17-18; în corespondența trimisă, Societatea solicită desemnarea nominală de către Comitetul Asociațiunii a unor persoane competente a ocupa postul recomandat;

^{lxxi} Idem registrul 63, fila 73;

^{lxxii} Din Istoria Transilvaniei, vol. II, Cluj, 1962, p.393;

^{lxxiii} Transilvania, nr.7, 1868, p.152;